

АНТОНЪ ДАУЛОВЪ

За финансовата стопанска политика на общината.

2.

Така сж устроили, така напращават модерните общини своята финансова стопанска политика. Още на времето си много общинари на Запад сж се наддигнали надъ задачитѣ на общинската политика и сж разбрали, че цѣлитѣ на общинската политика трѣбва да се изразяватъ въ финансовитѣ общински стопанства, които да създадатъ нужнитѣ доходи за посрѣщането на всѣки денъ развиващитѣ се нови функции на учрѣждението община. И като послѣдствие отъ това, тѣ сж орегулирали най-цѣлесъобразно взаимнитѣ икономически отношения на своитѣ членове. Сжщо прѣдвидливитѣ общинари на Западъ сж цѣлили запазването и разширяването на общинската земелна собственост.

Това за финансовитѣ стопанства и за общинската земелна собственост — сж два принципа въ финансовото право, отъ прилагането на които много зависи бъдещето благосъстояние на общината.

У насъ, да се прѣдприеме отъ нашата община една финансова стопанска политика, е повече отъ належащо. Държавата би трѣбвало особено сега за момента да поощри финансовитѣ общински стопанства. Въ тѣхъ трѣбва да се вижда бъдещитѣ източници на срѣдствата за намаление на данъчното брѣме и създаването на сносно орегулирани общественни отношения.

Естествено, българската община не е такава по икономическо положение, като тая на Западъ. Но по типъ и права тѣ се малко различаватъ. Нищо не може да прѣчи на българската община да се стреми да върви по стѣпките на западната, особено германската община. Резултатитѣ отъ добритѣ успѣхи на послѣдната би трѣбвало да бждатъ начало и край на всѣко финансово прѣдприятие на нашата община.

Така нашитѣ селски и градски общини могатъ отлично да се стремятъ къмъ слѣднитѣ на кжсо бѣлѣзани успѣхи на финансовото общинско стопанство, които споредъ насъ сж достойни за подражание:

Така общината на селото Дурбахъ, близо до Баденъ, прѣди 40 години е раздала на всѣко свое сѣмейство 10 акра отъ общинската си земя, съ задължение да се засадятъ съ лози. Въ общината сѣмействата сж наброявали 240. Днесъ общината Дурбахъ посрѣща почти половината си разходи отъ наема, който получава отъ тая раздалена нѣкога прѣди 40 години общинска земя.

Прѣди 70 години въ общината

Требра (Schwarzburg — Sondershausen) нѣкой си Heinrich Kail убѣждава общинския съвѣтъ да насади съ плодови дървета единъ съ нищо не полезенъ общински парцелъ. До 1899 година здраво се закрѣпватъ 5370 дървета. За единъ периодъ отъ 36 години общината е имала отъ тия плодови дървета приходъ 49,825 марки срѣщу разходъ 9,954 мар. т. с. срѣдния годишенъ приходъ е 1,107 мар., сума, която за общината Требра, наброяваща 485 жители, е отъ голѣмо значение¹⁾

Въ общината Либеребергъ (Вюртембергъ) прѣзъ 1888 год. благодарение на силното настояване на учителя, общинския съвѣтъ рѣшава да засади съ плодови дървета едно неподходящо за обработване мѣсто отъ около 9 моргена. Съ течение на времето засаждането се разширявало и се създава пространна овощна градина, която по думитѣ на селския кметъ, казани прѣдъ сътрудника на в. „Sonntags Vorfrzeitung“, е гордостта и украшението на Либеребергската община. Сжщия кметъ е пожелалъ щото всички общини, които иматъ неподходящи за обработване мѣста, да ги засадятъ съ плодови дървета и така тия съ нищо не доходни пусти мѣста ще се прѣвърнатъ въ разкошни и доходни градини.

Града Наумбургъ е прѣдприелъ засаждането и обработването на огромна овощна градина. Отъ нея града получава отлични доходи.

Общината Бамп е получила прѣзъ 1899 год. 130,000 марки само отъ продажбата на кайсии (Aprikosen) и вишни (виж. Landwirtschaftliche Jahrbuch 1901 Erg.—Bd. V.)

Общината Меленхеймъ всѣка година има доходъ само отъ плодове около 48,000 марки. А доходитѣ отъ плодове на общинитѣ Ostergai и Resserl достигатъ годишно отъ 80 до 90 хиляди марки.

За мнозина истиността на тия бѣлѣжки ще е невѣроятна, но тѣ сж факти отъ дѣйствителността. Така нахвърлени на бързо тия нѣколко примѣра за резултатитѣ на германскитѣ финансови общински стопанства сж безъ друго достойни за подражание, както отъ нашитѣ селски, тѣй и градски общини. Тия засаждания сж най-леки, съпроводени сж съ много малки разноски и даватъ отлични доходи за общински бюджетъ.

¹⁾ Виж. Abolf Damashke: Aufgaben der Gemeindepolitik, стр. 191 Fünfte Wesentlich erweite. Отъ тамъ вземате всички послѣдующи за разнитѣ общини бѣлѣжки.

Не можемъ тукъ да не споменемъ за посаждането на орѣха. Той вирѣе по всички наши мѣста. Съ обработване културата на орѣха ще имаме — фабрики и преси за вадене орѣхово масло, което по вкусъ е наравно съ маслиненото.

Въ тия мѣста, гдѣто по почвени или климатически условия не могатъ да вирѣятъ плодови дървета, то бездруго ще могатъ да вирѣятъ други — като джбъ, букъ, брѣстъ, боръ и пр., които като дървета за горивенъ или строителенъ материалъ, могатъ да направятъ тия залѣсени мѣста много по-походни за общинския бюджетъ, отколкото ако се оставятъ напримѣръ за паша.

Рационалното стопанисване на горага допринася не само за общинския бюджетъ. То създава за дълго работа на сума хора. $\frac{9}{10}$ отъ направенитѣ разходи по герското стопанство сж разходи за сѣчене, извличане, прѣвозване, поправка или направа на пжтища. Тия разходи оставатъ въ полза на жителитѣ отъ общината.

А рационалното стопанисване на общинскитѣ гори вписва отлични приходни пера въ общинския бюджетъ. Въ германия има общини, които не само покриватъ бюджетнитѣ разходи отъ прихода на горитѣ си, но отиватъ до тамъ, че плащатъ държавнитѣ данъци на своитѣ членове, а и отгорѣ на това даватъ на глава и до 100 марки годишно, като излишци отъ общински бюджети!

Така общината Дюрбхаймъ притежава 2000 моргена гора. Всичкитѣ си бюджетни разходи посрѣща отъ приходитѣ на горага си. Освѣтъ това годишно отъ излишци тѣ си дава до 36 марки на глава. Общината не взема никакви налози. Въ училище дѣцата получаватъ бесплатно всички ученически пособия

Общината Оберармербахъ (Баденъ) благодарение на своитѣ гори не познава никакви налози. Гражданитѣ получаватъ всѣка година отъ излишци тѣ по 128 до 140 марки. Ако при това вземемъ прѣдвидъ, че общината си е строила обширенъ градски домъ и е асигновала 200 хиляди марки за построяване на общинска желѣзопжтна линия, то ние ще дойдемъ до заключението, че рѣдко сж общини, които могатъ да създадатъ толкова благо за своитѣ членове.

Въ общината Броилингенъ (Баденъ) сжщо не се плащатъ налози. Всѣки гражданинъ си получава необходимото количество дърва, и връхъ това, той всѣка година получава и до 35 марки — като излишци отъ прихода.

Читателтъ отъ нахвърленитѣ примѣри би помислилъ, че въ Германия нѣма бѣдни общини. Не, тамъ има маса общини, които посрѣщатъ своитѣ задължения, като налагатъ общински връхнини

върху държавнитѣ данъци и повече отъ сто на стотѣхъ. Така въ Вествалскитѣ градове сж повече отъ 10,000 жители сж вземали общински връхнини отъ 275 до 280% върху подходния данѣкъ. Въ Прусия прѣзъ 1903 год. въ окръга Аденау, четири общини сж вземали по 300%, а една — даже 400%. Въ 1904 год. общината Мариенбергхаузенъ е вземала 330%. На събора въ Позенъ прѣзъ 1905 год. сж били прѣдставени на таблица бюджетитѣ на 17 градове отъ сжщата провинция на Позенъ. Въ тѣхъ голѣмината на налозитѣ е била поразителна. Само единъ градъ Kobilitz е вземалъ 75%, два — 140% а всички останали — до 275%¹⁾

Всичко това, едни общини да иматъ излишци отъ приходи, а други да налагатъ и до 400% връхнини, се дължи главно на непрѣдприемането съ време отъ страна на ржководителитѣ общинари една финансова стопанска политика, на която сжществени и най-главни принципи сж два: Да се стреми да прѣдприема за общината прѣдприятия, като лихвитѣ на пласирания капиталъ и самия той се погасяватъ отъ доходитѣ му и самото прѣдприятие остане и за въ бждеще да дава доходи. Вториятъ принципъ е: никога да не се продава общинска емя, а напротивъ да се увеличава.

Да бждатъ въ лошо финансово положение тия германски общини се отдава главно на това, че тѣ не сж прѣдприели съ време прѣдприятия, които да цѣлятъ за бъдеще приходи на общината. И че тѣ не сж си запазили земелната малка или голѣма собственостъ, но сж я продавали прѣди години за безцѣница, а днесъ е рентата, която е най-благоприятното перо за общинския доходъ. Сжщо не сж прѣдприели разширяването на горитѣ, или създаването на такива. Безспорно съ течение на времето, отношенията въ човѣшкото общество се осложняватъ и сплитатъ. Отъ това се осложняватъ и функциитѣ на общината, за посрѣщането на които се явява нужда отъ по-голѣми доходи. Тѣзи доходи трѣбва безъ друго да диримъ въ финансовитѣ стопански прѣдприятия, които по естеството си трѣбва да бждатъ, както рентабилни, тѣй и общополезни. Но въпроса за рентабилността и общополезността на финансово-стопанския животъ на общината е отдѣленъ и той не влиза въ нашата работа. Ние се задоволяваме само съ надежданието на постигнати резултати, които да могатъ да дадатъ на нашия общинарь ржководната нишка на една разумна, съ огледъ на бъдещето, финансова стопанска политика.

Но какъ именно тая общинска финансова политика ще може да се насади у насъ? Това е тежката, достойна за внимание както на централната ни властъ, така и

¹⁾ Виж. П. Гензель: Новѣйшя течения въ комунамонъ обложени западъ, Стр. 151. Москва, 1909 год.

Рашидъ

Прощаване¹⁾

Слѣдъ шестъ мѣсеченъ животъ въ Светия Рилски манастиръ, принуденъ сжмъ да го напусна съ мъжа на сърдцето и съ сълзи на

¹⁾ Прѣзъ 1907 год. въ Рилския манастиръ прѣстояха шестъ мѣсеца група арменски революционери, които въ манастирската околностъ се обучаваша да манипулиратъ съ взривни материали. Слѣдъ свършване на „курса“ мнозина отъ тѣхъ заминаха за Армения. Озаглавеното отъ насъ — по съдържание — прощаване е ржкописна бѣлѣжка въ памѣтната книга на манастира, записана на руски отъ Рашидъ, псевдонимъ на единъ отъ революционеритѣ. Даваме я въ прѣводъ, като миль споменъ отъ героичнитѣ борби на Армения.

С. Я.

очи. Съ неутѣшима болка утрѣ казвамъ на вѣковнитѣ млчеливи стѣни на манастира и на кръста, гордо издигащъ се къмъ синитѣ вѣчно-лазурни небеса — прощавайте безмълвни свидѣтели на моитѣ несбжднати надежди...!

— Прощавайте! Утрѣ азъ отивамъ може би за винаги, може би никога нѣма да ви видя, но знайте, че въ този манастиръ всичко е близко на моето безпросвѣтно сърдце, всичко ми е драго.

Шестъ мѣсечното прѣбиваване тукъ така ме сроди съ всичко, че още отъ самото начало почнахъ да разбирамъ и да любя всичко

наоколо, защото тая околностъ е образъ на далечната моя нещастна родина. . . И въ лунни нощи, случвало се е да излизамъ на балкона съ тежки мисли, случвало се е да виждамъ въ таинственъ полумракъ потъналъ цѣлия манастиръ, като величественъ гигантъ, който дрѣме сладѣкъ, спокоенъ сънь въ този дивенъ кжтъ на Божия свѣтъ. Чувствувалъ сжмъ тогава равномѣрното дишане на природата. О, какъ е величествено и какъ е тайнствено! Съ за таенъ дѣхъ, прѣдаденъ на чудни мечти, живѣхъ въ чувства и на прѣживания.

Но ето прѣдателска мисль — по асоцияция — прѣдставлява прѣдъ мене друга картина. Тамъ далече, далече въ проклѣта страна на кървави сълзи, наречена

Армения, на високи скали и горди върхове, кждѣто само царствени орли виятъ своитѣ гнѣзда, стърчатъ развалини на стариненъ манастиръ. Трѣпки полазватъ тѣлото, когато подъ таинственитѣ покривъ на нощта човѣкъ види облѣти въ слабо лунно сияние печалнитѣ развалини на древна черква и обитель. Мрачно и тъмно е въ тѣзи хладни и плачуши останки, смъртята обхваща всичко подъ своитѣ студени, ледени покривки и като че зли духове издаватъ своитѣ зловѣщи викове. . . И смъртъ и мракъ царствува тамъ надъ земята. . .

Просънвамъ се отъ тежкитѣ кошмаръ и чувствувамъ тишината на Рилскитѣ нощи. О, Боже, о, света Свобода, защо ти остави, защо ти отлетѣ отъ нещастната